

Apologticus 5 Dec. XI.

IN NOME JESU!
DISPUTATIO THEOLOGICA,
De
**EXCEPTIONI-
BUS CALVINIANO-
RUM NONNULLIS, CIR-
CA EXECUTIONEM BONI
ET MALI.**

Quam

Dei O. Max. Auxilio,

*In Regiâ Academiâ Aboënsi,
cum consensu Reverendæ
Fac: Theologœ,*

P RÆS I D E

E NEVALDO SVENONIO,

Q. G. A. S. S. Theol. Doct. Prof. prim.
nec non Pastore Ecclesie Aboënsis.

R E S P O N D E N T E

J O N A N I C A N D R O Smol.
S. R. M. Alumno.

In Audit. Max. die 15. Junij Anno 1678.

A B O È ,

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typ.

Reverendissimo atque Amplissimo
DN. M. JONÆ SCHARINIO,
Diæcœsos Wexionensis Episcopo longè
laudatissimo, Consistorii ejusdem Præsidi
gravissimo, Gymnasii item sicut & cætrarum
Scholarum in prædictâ diæcesi erectarum
Ephoro attentissimo, in Christo Patri &
Promotori meo indubitatisse, pio animi
obsequio & devota mente æternum
devenerando :

Ut &

S. R. M. fidelissimo VIRO,
Nobilissimo, Amplissimo & Consultissimo
DN. PAULO RUDEBECK,
Dn. de Terstorp & Eftery &c. Regii dicasterii
Junecopensis Adseffori meritissimo, ditionis Bongas-
hårad territorialis Judici, nec non in Marec vice Jus-
tidico provinciali æquissimo, literarum & literatorum
Mæcenati magno, Patrono & Promotori meo propen-
sissimo, semper & devote suspiciendo:

Item

Per quam Reverendo Reverendis Clariſſimisq;
VIRIS, Consistorii Wexionensis Seniori, ejusdemq;
Adsefforibus, Gymnasiiq; Lectoribus, Patri, Promoto-
ribus, Fautoribusq; plurimum colendis:

Nec non

Uſu & Experiencia insigni

DN. ROBERTO Watson/
Legionis Equestris, Generosi Dn. ARFVIDI Horns
Chirurgo perindustria, Fautori & Benefactori meo
singulariter honorando:

Salutem & omnigenam felicitatem animitus
apprecor :

Neminem Patroni magni, & Fautores observandi, nisi ex antro Trophonii nūperrimè erepente, aut in dolio Diogenis reptantem. & ad cæteræ omnia caligantem esse arbitror, qui non vicissitudines fortune temporumque horum, in quæ velut cataclysmus ecumenicus omnium malorum ilicis confluxit, flebili voce prosequatur; cum nihil nisi infelicitate aleæ cogitationes, regionum vastationes, urbium depopulationes & alia minas spirantia incendia ex ipsâ Martis & Mortis incubeprocusa hoc sydere deflagnare & eoto furore deservire audiantur, ut sero egeratur, vel nunquam excutiatur tam latè variisque hinc impressus dolor; exsurgat nunc plenis buccis decadens prosperitatem suam, qui conatus suos nulla sequioris fortunæ turbine rotari, nec anticipari, contraq[ue] vota desideriisque sua invarias flexuras torqueri expertus est? hic vel in phalaridis tauro, vel inter ipsa reboantium cœlicorum gaudia degisse dicendus mibi est. Ego certè non immerito mitiores fortune vires prestolor, qui tot ærumnarum procellis jactatus sum, ut neciam an enumemturo mihi earum quasdam multitudo se subducat, natale quippe solum in quo primum lumina aspexi miserè ab hoste vexatum, Genitorum meum dulcissimum truculentâ mortis falce peremprum, & sic infinitis modis studiorum meorum cursum, si non plenè & planè suppres-

sim, ita tamen interceptum esse intimat ne-
cessitas deplorare, ut via aliquid ulterius agi-
grediendi mibi videatur præseissa, nisi il-
lūxisset domui nostræ mihique desperatione
jferè obtorpecenti insignis ille favoris & bene-
ficiorum vestrorum Mecœnates propensissimi,
a me nunquam sine laude memorandorum
phosphorus, quo irradiato ab inferis emergere
& spiritum capessere licuit. Ac proinde ali-
quod ingenii mei specimen ostensurus tenues
fasce pagellas Deum Opt. Maximum ab omni
mali suspicione contra hereticorum strophas
windicantes & meā aliquati responsione de-
fensas cum in publicum protraxerim, Vestrīs
potissimum Nominibus eas dedicare & inscri-
bere volut debuitque, quas tantum abest, in
beneficiorum, quibus me cumulatissimè or-
natis solutionem deputem, ut potius coram
literatori orbe palam profitear, non posse me
parilem vestrīs in me meritis refundere gra-
tiam. Cum itaque fortuna omnem meam vo-
luntatem infra chartaceorum munera vili-
tatem damnaverit, has ferenum vestrū vul-
tum subire patiamini meque promotione &
favore vestro singulari complectimimi

Qui

Amplitudinum Vestrarum
Vestrarumq; Dignitatum

Devotus & officiosus cultur manet

J. M. N.

Refutanda sunt etiam postremo ^{Dispu-}
potiora Calvinianorum sive ar- ^{XI.}
gumenta, sive Exceptiones adversus no- ^{Resp.}
 stra firmamenta, quibus roborare so- ^{NICAN-}
 lemus orthodoxiam, quod Deus Opt. ^{DRO,}
 maximus serio velit omnium homi- ^{Smol.}
 num salutem; fluit enim hæc conside-
 ratio ex superiori controversiâ: nam
 si Deus quosdam homines adeoq; ma-
 ximam partem insuperabili odio desti-
 narat æternum condemnare, utique
 prius destinavit illos ad causam nempe
 peccatum seu malum, quod illi, Supra-
 lapſarij dicti, per magnam blasphemiam
 Dei Optimi, utrumque affirmant. I-
 deoque dum nos probamus inconcuſ-
 sis S. Scripturæ testimoniis, Deum be-
 nignissimum velle omnes homines sal-
 vos fieri: hoc illi ex priori principiō
 perseveranter negant.

Seqvuntur ergo

Potissima nostratum Lutheranorum Argumenta, cum Exceptionibus Calvinianis.

z. Qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire; ille non nisi in iustè & contradictoriè dicendus est prædestinasse aliquem eorum ad malum seu damnationis caussam: At qui Deus vult omnes homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis pervenire. Ergo &c.

§. 1. Major probatur; nam dici, velle causam alicujus rei, & Non velle effetum, implicat contradictionem. Item, Injustissimus foret, qui ad perditionem illum disponit, quem velit servatum.

Minor extat 1. Tim. 2: 4.

§. 2. Negat Piscator vim argumenti ex ipso genere sermonis, quod vocabulum seu particula *Omnis*, non solum singula generum, sed & genera singularium saepius significet, ut sit sensus in Aphorismo Apostolico, quem prop. minor habet, Deum ex omnium hominum statibus aliquos collecturum salvandos, non quod velit hominum singulo-

gulorum salutem. Hoc ipsum Beza in
Resp. II. Colloq. Mompelg. p. 192. Martyr
in c. 9. & II. ad Rom. Drusius in Miscel-
laneis. Calvinus in instit. aliquae, pluri-
bus allegatis locis confirmant, in qui-
bus sine manifestâ absurditate vocula
Omnis intelligi de singulis nequeat, ut
Jer. 31: 34. Luc. 6: 26. c. 1: 42. & 21: 17.
I. Cor. 12: 6. Eph. 1: 3. Atque ita hunc lo-
cum beatos patres præsertim Augusti-
nus intellexisse scripserat Piscator in h. I.

§. 3. Respondemus i. Concedendo li-
benter, voculam *Omnis* frequentè in-
scripturaris significare genera singulorū,
sed quæritur an id hoc loco fiat? quod
illi affirmant, nos Negamus, & alleve-
ramus econtrà, h. I. intelligi singulos
homines, & particulam *omnis* universa-
lissimè usurpari, idque seqq. ratio-
num momentis persvasi. a. Quia cer-
titudo scripturarum postulat, ut omnis
locus universalis generaliter, hoc est,
nullo individuo excepto, intelligatur;
quem non articulus fidei aliquis aut i-
psa experientia, vel alij scripturæ loci

manifestiores particularitati adstrin-
gant. *B.* Pro quibus sunt facienda de-
precationes &c. illos vult Deus fieri sal-
vos. Atqui non pro quibusdam tan-
tum ex omni genere humano; sed pro
omnibus & singulis, in universum, sunt
facienda deprecationes. Ergo, non
solum ex ob. generibus aliquos, sed o-
mnes omnino, hoc est, singulos homi-
nes vult Deus salvos fieri sc. voluntate
antecedente, seu universalis misericor-
diæ. *Major Prop.* fluit immediate ex con-
textu Paulino. *Minor Prop.* probatur
primum ex v. 5. 6. 7. Quia omnium
pariter sit Deus, nam unus Mediator
Dei & hominum, quia pro omnibus
Christus est mortuus nemine excepto,
denique quia ipse est apostolus omni-
um. pertinent hæ rationes ad omnes
homines, non ad genera, sed indivi-
dua: quare concludimus verba versus
4. de omnibus & singulis intelligen-
da esse. Deinde ex ortâ confessione
adversatorum nonnullorum. *Calvinus*
ipse ait: *Jubet Paulus non pro fidelibus mo-*
dò con-

dò concept *Orationes*; sed pro universo genere humano: poterant enim nonnulli ita secum reputare: cur de Infidelium salute essemus Solliciti, quibuscum nihil nobis est necessitatis? Nonne satu est, si fratres pro fratribus oremus & commendemus Deo totam suam Ecclesiam? Nihil enim ad nos extranei. huic sinistre opinioni occurrit Paulus, ac jubet Ephesios suis precibus complecti O M N I S M O R T A L E S, nec eas ad corpus Ecclesiae adstringere. Hæc ille. Sic Bullingerus in eundem locum scribit. Christianorum est imitari exemplum Patris & Iesu Christi filij sui, hic vero etiam pro persecutoribus oravit. Sic Marloratus in Luc. 23. Gentiles in sacris suis devovent Christo additulos: at Christiani pro universis hominibus etiam inimicis & peccatoribus orare debent. Et paulò post: Loquitur Paulus de Regibus Ethnicis, & de Magistratu à Religione Christianâ alieno: ita enim & Jeremias ad eos qui apud idololatras in Babylone captivi tenebantur scribens, unde hæc Pauli verba desumpta creduntur, præcepit: Quærite pacem civitatis, in quam migrare

vos feci illuc, & orate pro eâ ad Dominum; quia in pace ejus erit pax vestra c. 29:7. Probatur idem tertio testimonio patrum, sufficiet unus *Tertullianus*, qui *apologeticus* c. 6: 30. 32. & in *Scripto ad Scapulam*, testatur, preces à fidelibus oblatas esse pro impiis Magistratu &c.

S. 4. Respondeamus 2. Quoscumq[ue] Deus vult ad agnitionem veritatis pervenire, eos quoque vult fieri salvos: facente Bezá in colloq. *Mompelg.* pag 194. Atqui non solum Credentes & electos vult ad agnitionem veritatis pervenire, sed etiam Reprobos 1. Quia etiam impenitentibus dicitur: Credite Evangelio. 2. Quia non nulli Reges & Magistratus, de quibus Paulus loquitur, in suâ incredulitate mortui & damnati sunt; oravit namque Paulus pro *Nerone* & omnibus etiam manifestis tyrannis ex Gentilibus. Ergo, dictum hoc, Deum velle omnes homines salvos fieri, non de solis Electis ducetaxat, sed & Reprobis, intelligendum erit, quos etiam ad agnitionem

tionem veritatis pervenire, serio vult, sed κατὰ ταξίν, juxta illud ἐπίσημον οὐκ οὐκ πεπούμενοι Act. 13. v. 48. Quod autem Apostolus tamen expressis verbis nominet *Magistratus*, fit ideo, quia illi plurimum in Ecclesia prodesse vel obesse possunt, maximè cum Ecclesiæ Dei divisorium suppeditare debent.

§. 5. Respondemus 3. Vocem OMNES, non sumi indefinitely pro diversis generibus hominum, sed pro omnibus personis in individuo; patet etiam ex eo, quia complectitur vox hæc Fideles & Infideles ut constat ex cap. 4: v. 10. Christus est Salvator omnium hominum, maximè fidelium. Quæ εξοκή (μάλιστα) notante B. Dn. D. Hulsemanno Ext. Brev. pag. 159. locum non habet, si infideles nullo modo sunt redempti.

§. 6. Exscribam Philippi Mel: Disputationem brevissimam de sententiâ: Deus vult omnes homines salvos fieri, habitam Witebergæ olim, ac Tomo iv. Wit. Lat. B. Lutheri nostri insertam, pag. mihi 438. quæ sic verbo ad verbum habet.

In disputationibus de Prædestinatione Prudentia adhibenda est, ne colligantur illa Opportunità quæ perturbant conscientias, & labefacient fidem.

Tres sunt cause, quare hac sententia universaliter, sicut sonat, intelligenda sit, Deus vult omnes homines salvos fieri, scilicet, quod ad ipsius voluntatem attinet: nam & promissiones Evangelij sunt universales, & mandatum de Christo, ut credamus, haud dubie est universale. Deinde, si imaginanda esset particularitas, fides labefactaretur, quia conscientia dubitare cogeretur, an ad se pertinet promissio, si è regione statuendum esset, promissionem non esse universalem. Postremò Scriptura sèpè affirmat, in Deo non esse $\omega\sigma\omega\pi\lambda\eta\gamma\lambda\alpha\tau$. Est autem $\omega\sigma\omega\pi\lambda\eta\gamma\lambda\alpha\tau$, paribus simplicitè non tribuere paria.

Nos igitur simplicitè, interpretamur hanc sententiam universaliter, Deus vult omnes homines salvos fieri, quod ad ipsius voluntatem attinet.

Quoniam à verbo ordiendum est & promissio est universalis, judicamus à posteriore, aliquam in nobis esse cau-

sam

sam Electionis, scilicet instrumentalem, apprehendere promissionem: Et tamen misericordia principalis causa est Electionis & Justificationis.

Voluntas nostra non est efficax sine Spiritu Sancto, sed cum Evangelio se erigit & sustentat, adjuvatur à spiritu sancto; verè enim statuendum est, quod Evangelij beneficia consequamur, in his est etiam donatio spiritus sancti. Quoniam à verbo ordiendum est, docendi sunt homines, ut repugnant naturali diffidentiæ.

Non probo Manichæos, qui nullam actionem voluntati humanæ tribuebant, ne quidem cum à spiritu sancto adjuvaretur.

Placet mihi Augustini dictum qui ait, Eos, qui vocationis munus congruâ pietate suscepereint, & quantum in homine est Dei in se bona servantes, adjuvat.

Ergò & agnoscendum est Dei beneficium, quod promissio sit universalis, & quod Deus velit nos juvare. Et excitant-

da est in nobis cura & diligentia, ne indulgeamus naturali diffidentiae, sed repugnemus.

Utrumque prodest piis mentibus, excitare diligentiam, & intelligere Dei Auxilium. Etsi alia subtiliter de Ele^oione disputari fortasse possunt, tamen prodest piis tenere, quod promissio sit Universalis, nec debemus de voluntate Dei aliter judicare, quam juxta verbum revelatum: & scire debemus, quod Deus præcepit, ut credamus.

Stoica doctrina de ἀπαθείᾳ est falsa & indigna philosophis, pugnat enim cum physicā. Hippocrates utiliter præcepit, πάντοι σιτιών ἡγεσθωσιν, labores præcedant cibum. Πόνος ζειστρόφροντ, καὶ σαρξίσει, ὑπνος σπλάγχνοισι, Labores Articulis, & carni prodest cibus, & somnus visceribus. *Hac illa.*

§. 7. Hic obiter observa, tanquam ἐπαρόδῳ, quod etsi in his propositionibus Philippis, semina Synergistica non appareant à priori, quippe quas ipse B. Lutherus noster, suā censura approbavit;

bavit; quemadmodum etiam particu-
laritatem Calvinianorum, circa hunc
locum non leviter stringant, in poste-
rioribus tamen locis Communibus suis,
eorumque editione postremâ, quæ in
A. Ch. 1548. incidit, à B. Lutherô di-
vortium fecit, incipiens patrocinari
Synergism pededentim, donec manife-
stè eum professus sit, dum consensum
cum Erasmo Roterodamo contra Lu-
therum palam prodiderit. Etenim de-
finitionem Liberi Arbitrii à Scholasti-
cis primùm excogitatam, postmodum
verò ab Erasmo Ecclesiarum Dei obtrusam;
à B. Lutherô verò antea tanquam erro-
neam & hæreticam magno Spiritu re-
probata, in locis suis postremis infarcijt,
ac tanquam orthodoxam Ecclesiarum Dei
commendavit, hunc in modū scribens:
Scito Deum hoc modo velle nos convertere,
cum promissione Evangelij excitati luctamus
nobiscum, invocamus & repugnamus diffiden-
tia nostra & alijs vitiosis effectibus. Ideò
veteres aliqui sic dixerunt: *Liberum arbitri-um*
in homine facultatem esse applicandi se ad
gratia

gratiam, id est, audit promissionem & assentiri conatur, & abiicit peccata contra conscientiam. Et postea: quam tanta sunt hæc peccata, nolle aspicere donatum generi humano mediato-rem Filium Dei? Non possum inquies: imò aliquò modo potes, & cum te voce Evangelij sustentas, scito adjuvari te à Deo petito, & spiritum Sanctum efficacem esse in eâ consola-
zione. Post pauca: cum promissio sit uni-versalis, nec sint in Deo contradictoria volun-tates, necesse est, in nobis esse aliquam discri-minis causam, cur Saul abiciatur, David re-cipiatur; id est, necesse est, aliquam esse actio-nem dissimilem in his duobus. Sed illam dissimilitudinem quærerit Philippus alibi, ab una parte in voluntate hominis à seipso assentiente verbo, in alterâ parte, resistente, ubi sic scribit: Sæpè dictum est, cogitantes de Deo, oportere ordiri à verbo Dei, non querere Deum sine suo verbo: cumque ordimur à verbo, bic con-currunt tres causæ bona actionis, verbum Dei, Spiritus sanctus & humana voluntas, af-sentiens nec repugnans verbo Dei. Posset autem excutere ut excutit Saul sua sponte;

sed

sed cum mens audiens ac se sustentans, non repugnat, non indulget diffidentia, sed adjuvante etiam spiritu Sancto conatur offendiri, in hoc certamine voluntas non est otiosa. Hæc ille.

§. 8. Ast thesis orthodoxa & Luthe-
rana hæc est: *Causæ conversionis
non nisi duæ sunt, Spiritus Sanctus
& verbum: quod docemus cum
B. Lutherò contra Synergistas, tres con-
versionis causas assignantes, spiritum
S. Verbum & voluntatem hominis. Et
Sycretistas nonnullos, ut Laterm. de præ-
dest. & socios ejus, qui contendunt, omnes
si velint, posse se convertere.*

§. 9. Hæc nostra thesis fundatur in Libris Ecclesiarum nostrarum Symbolicis, utpote primū in Aug. conf. Art IV. Item docent, quod homines non possint justificari coram Deo propriis viribus, meritis aut operibus, sed gratis justificantur propter Christum per fidem, cum credunt se in gratiam recipi, & peccata remitti propter Christum, qui suā morte pro nostris peccatis satis fecit. Hanc fidem imputat Deus pro ju-
stitia

sticiā coram ipso, Rom. 3. & 4. Nec non
in Art. V. sic confitemur: Ut hanc Fi-
dem consequamur, institutum est Ministe-
rii docendi Evangelii & porrigendi Sa-
cramenta. Nam per verbum & Sacra-
menta, tanquam per instrumenta donatur Spiri-
tus Sanctus, qui Fidem efficit ubi & quando
visum est Deo, in iis qui audiunt Evange-
lium, scilicet, quod Deus non propter nostra
merita, sed propter Christum justificet hos
qui credunt, se propter Christum in gra-
tiam recipi. Damnant Anabaptistas, & alios,
qui sentiunt spiritum Sanctum contingere sine
verbo externo hominibus, per ipsorum pra-
parationes & opera.

§. 10. Deinceps exponitur hujus Ar-
ticuli natura in solida declaratione Epi-
tomes Libri concordiæ, pag. mibi 676.
verbis seqq. Ex hac solidâ totius doctrina
de Libero Arbitrio explicatione, de quæstio-
nibus illis, que jam multis annis in Ecclesiis
Augustana confessionis agitate sunt, judi-
cari potest. Verbi gratiâ; quod quæstum
fuit: An homo ante, in vel post conversio-
nem spiritui sancto repugnet? vel purè
possi-

passivè se habeat? An homo convertatur ut truncus? an Spiritus Sanctus detur repugnantiis? & an conversio hominis fiat per modum coactionis? Hæc atque hujusmodi multa, juxta recitatam piam nostram de hoc articulo doctrinam facile dijudicari, & contra via falsa dogmata & errores agnoscere, redargui atque reiici possunt, ut sunt:

I. Stoicorum & Manichaorum furores, qui asseruerunt: omnia que fiunt, necessariò fieri, & quidem eo quo fiunt, & non alio modo: & hominem coactum omnia facere. Et quod hominis voluntas, etiam in externis operibus nullam omnino Libertatem aut facultatem (ad externam civilem justitiam & disciplinam honestam aliquo modo praestandam & ad vitanda externa peccata & flagitia) habeat: aut quod hominis voluntas ad externa scelerata, libidines, rapinas, cœdes, &c. Violenter cogatur.

II. Deinde Crassus ille Pelagianorum error: quod liberum Arbitrium ex propriis naturalibus viribus, sine Spiritu Sancto sese ad Deum convertere, Evangelio credere, legem Dei etiam toto corde implere atque hanc

hac liberâ & spontaneâ sua obedientiâ, remissionem peccatorum & vitam aeternam promoveri possit.

III. Postea Papistarum & Scholasticorum error, qui aliquantò subtilius falsam opinionem suam proposuerunt, & docuerunt, quod homo naturalibus suis viribus initium ad agendum bonum & ad conversionem suam facere possit: Sed quia infirmior sit, quam ut benè cœpta perficere queat, quod Spiritus Sanctus illa, quæ naturalibus propriis viribus inchoata erant, adjuvet & absolvat. Item

IV. Synergistarum dogma: qui fingunt hominem in rebus spiritualibus non prorsus ad bonum esse emortuum, sed tantum graviter vulneratum & semi mortuum esse. Et quamvis liberum arbitrium infirmius sit, quam ut initium facere, & seipsum propriis viribus ad Deum convertere, & legi Dei zoto corde obedire possit; tamen si Spiritus Sanctus initium faciat & nos per Evangelium vocet, gratiam suam, remissionem peccatorum & aeternam salutem nobis offerat, tunc liberum arbitrium propriis suis naturalibus viribus Deo occurrere, & aliquo modo

(ali-

(aliquid saltem et si parum & languidè) ad conversionem suam conferre, eam adjuvare, cooperari, sese ad gratiam preparare & applicare, eam apprehendere, amplecti, Evangelio credere, & quidem in continuatione & conservatione hujus operis, proprijs suis viribus, una cum spiritu Sancto cooperari posse: Contra hunc errorem supra luculenter demonstratum est, quod facultas applicandi se ad gratiam non ex nostris naturalibus proprijs viribus; sed ex sola spiritu Sancti operatione promanet. Hæc in transcurſu.

S. II. Excipiunt porrò recentiores Calviniani nonnulli, quorū fax & tuba erat Joh. Bergius concionator aulicus Brandenburgensis, quod Deus velit omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire. a. Conditionaliter in genere, id est, si omnes credere possint. β. Hypothetice in specie, hoc est, Electos solos, quibus fidem dare inevitabiliter decrevit, cœteris absoluto odio reprobatis. Respondemus i. Velle omnes homines pervenire ad agnitionem veritatis, est simpliciter velle omnes homines credere, quia si-

des salvifica constat primum notitiâ rerum credendarum, alias erit propositio elusoria: *Velle omnes homines credere, si credere possent.* Resp. 2. Alias hæc propositio: *Deus vult omnes homines salvos fieri, si omnes credant,* est ambigua, primò orthodoxa habens hunc sensum: *Deus vult omnes homines salvos fieri & simul omnes homines credere:* quo sensu in Psalterio Svecano B. D. Rudbeckj sic canere solemus: *Åndoch min Synd är ganska stoor/ doch är större Gudz Nåde/han hielper mig om iagh thet troor / och lossar vthaff Våde/ etc.* Deinde heterodoxa, habens hunc sensum: Deus vult omnes homines salvos fieri, quoad voluntatem Signi, sed voluntate bene placiti fundatâ in absoluto decreto, vult solum salvos fieri Electos; quam sententiam nos damnamus in adversariis.

§. 12. Quod autem non omnes habent fidem, culpa non est in Deo tanquam causa hujus mali moralis atque insignis defectus, sed in hominibus, de quibus Salvator ait Matib. 23:37. *Quoties volui con-*

grega-

gregare filios tuos, &c. καὶ ὅτι ἡ θελήσατε, Εἰ
non voluistis. De Deo vero Apostolus ait,
Ad. 17:30:31. Deus nunc annunciat homi-
nibus, ut omnes ubique pænitentiam agant,
eo quod statuit diem, in quo iudicaturus est or-
bem in justitiâ per virum per quem decre-
verat: μίση τοῦ Θεοῦ πάντων, Fidem offe-
rens omnibus. Adhæc, Fides à Deo non
datur immediate, sed per Verbum & Sa-
ceramenta. Neque verbum prædicatum
est sine Spiritu Sancto; hic enim à ver-
bo Dei est inseparabilis, Joh. 6:63. Verba
mea sunt Spiritus & vita: Quod ergò Fi-
dem multi non assequntur, non Deo,
sed hominibus pravis & perversis est ad-
scribendum, qui vel verbum salutis pro-
fus non audiunt, officinam Spiritus
Sancti fastidientes, vel oscitantèr au-
diunt, vel cordibus hærent in volunta-
tibus & deliciis, &c. Confer parabolas
Matth. 22. Luc. 8. & c. 14.

§. 13. Oggerunt alii: vocatio Dei per
verbum intentione vocantis est Sæpè in-
efficax, quia Salvator ait Joh. 10. Vos non
creditis quia non esis ex ovibus meis: Re-

spondemus 1, Quod vocatio reddatur inefficax in illis qui Christi oves non sunt, non Negamus: non sequitur tamen duplēm dari vocationem, efficacem & inefficacem: Omnis enim vocatio per verbum est efficax, quia omnis Dei sermo est vivus & efficax, Hebr. 4. Evangelium est potentia Dei ad salutem omni credenti, Rom. 1. Resp. igitur 2. Quemadmodum una & eadem theriaca tempore pestis duobus ægrotis & peste infectis administrata, alterum sanat, altero peste pereunte: neque tamen duplex propterea redditur theriaca, una efficax, altera inefficax; differentia enim est in objectis, in malâ scilicet constitutione, ratione Æsopægius ægrotantium. Idem esto judicium de verbo prædicato, quod emittit per præcones suos juratos summus Jehova, cœlestis ille medicus, Exod. 15: 16.

§. 14. Postremô, illud non erat circa hujus dicti considerationem prætereundum, longè aliud esse, dicere: Deum velle omnes Salvare, cum hac conditione, ut scili-

scilicet credant. Et aliud: *Deum velle omnes salvare per Fidem, tanquam conditionem consequenda salutis.* Prius asseveramus, posteriori improbabamus. In priori vocabulum conditionis denotat saltēm ad salutem ordinem à Deo in verbo sancitum; in posteriori, vox conditionis, salvandorum qualitatem, fidei in se consideratae dignitatem, actum vel actionē importat. Antea enim tum in Disp. de Justificatione quam habui pro introductione ad Prof. Theol. ante 18. annos, in Synopsi Theol. tum alibi saepius inculcavi auditoribus meis, quod Fides in negotio justificationis & salvationis spectatur non ut meritum, vel opus nostrum, vel moralis quædam conditio, nec quâ actus noster aut obedientia; sed unicè relativè quâ Organum quo Christi meritum amplectimur nobisq; applicamus. Quod omne evincimus contra Papistas, fidem dispositionibus meritoriis de congruo adnumerantes, Conf. Bellarm. lib. I. de Justit. c. 12. Contra Photinianos, qui fidem salvificā ut quandam obedientiam

considerant, ut Socin. de Justit. contra Arminianos, qui eādem ut actum credentis postulato Evangelicæ obedientiæ respondentem, aspiciunt. Et Novatores, qui fidem in Christum, ut conditionem aliquam lege positivâ Christi requisitâ hic respici volunt, quâ Deus à nobis stipulatur observationem ejus, quâ ponit conditionis. Georg. Calixt. Epit. Theol. Mor. p. 68. 70. 71. Ruminamus igitur adhuc eandem doctrinam, quod Fides quâ Credimus vel actus Fidei, est & manet tantum justificationis & salvationis organum, neutquam verò sit imputationis materia; Fides autem quæ Creditur, vel Objectum quod creditur, h. e. obedientia Christi activa & passiva, imputatur Credenti ad justitiam & salutem, ut ita Fides σκέψεως seu Relativè solum, seu vi correlati, seu meriti Christi, in quod apprehendendū à Deo elevatur, justificet & salvet. Unde rursus damnamus Arminianos, qui fidem quâ obedientiam, quâ ipsam actionem, nempè Creditionem, auctorū secundum Evangelicum præscri-
ptum.

ptum præstitum, imputari ad justitiam volunt, Fidemque non objectum suum, sed vel actum ipsum credendi aut actionem significare volunt, cum imputari dicitur, Conf. Armin. in declar. Episcopius in Dispp. &c.

§. 15. Tandem ut habeamus integrum totius rei notitiam, aliquid amplius propter connexam relationem inter Fidem & Meritum Christi diducendum erit. Scilicet ipsum Christi meritum, respetto nostri non est *Conditio pacti*, seu contractus à nobis requisita, sed est pura benevolentia patris quo ad nos: neque enim missus est nobis Filius Dei sub conditione Fidei de nostro præstandæ; sed ex absolutâ Benevolentia patris, Joh. 3:16. Nam Universalis dilectio patris erga genus humanum, est causa, non Effectus missionis & incarnationis Christi, & non dependet à fide hominum prævisâ, Rom. 8:32. Missio autem Filii ejusq; in mortem traditio, est fons & radix omnium reliquorum beneficiorum gratiæ, quæ per fidem acceptantur, tanquam

per conditionē instrumenti sive medii;
non v. tanquā per conditionem impe-
tratoriam aut meritoriā: Christū namq;
non obtulimus nos, sed Deus pater ex
independente benevolentiā in vicem
nostrī surrogavit, Elai. 53: 6. 2. Cor. 5: 21.
Contractus ergo initus est cum Christo,
eiusq; præstatio ex parte Christi requisi-
ta fuit à Dei Justitiā, Gal. 3: 13. 2. Cor. 5: 19.

§. 16. Porro quoad ipsam prædesti-
nationem notandum est, quod fides ra-
tione officij sui neque habet locum in
hoc articulo tanquam æqua conditio,
merito inducens Deum ad prædestinan-
dum, sed tanquam donum offerendum
& admittendum à prædestinatis æque
ac alijs vocatis; ut haberent instrumen-
tum, quo beneficia ex prædestinatione
promanantia possent sibi applicare.
Posito autem fuissè in intentione Dei
prædestinantis habitam tanquam con-
ditionem, cui Deus ipse vellet imputa-
re hanc dignitatem: non sequitur ta-
men fidem per se mereri aliqualem di-
gnitatis laudem; sed à Deo elevari su-

pra mensuram qualiscunque dignitatis per naturam ei competentis. Ideoque non sequitur dignitatem per se & naturaliter competentem fidei, esse causam inductivam, decreto prædestinationis ordine priorem: sed dignitatem illam fidei per se non competentem, esse prædestinationis effectum ex merâ gratiâ prædestinantis superadditum Rom. 9: 30. Adeoque intuitus omnis studij B. Operum ad consequendam æternam salutem exulabit etiam ab hoc articulo qui est de prædestinatione Gal. 3: 14. Nota igitur quam accuratissimè, quod neque Abrahamo utpote patri credentium, nec ulli mortalium facta est promissio æternæ beatitudinis, sub *Conditione* præstandorum operum, sed saltèm sub conditione solius acceptationis beneficij per fidem Ebr. 9: 15.

§. 17. Hæc volui circa hoc dictum aliquantò prolixius ediscerere, ut benevolus Lector haberet quasi in uno speculo depictam Dei voluntatem omnis doli mali expertem, de omnium & sin-

gulorum hominum salutis procurandæ curâ, medijs, Elencho, ordine methodo que. Itemq; quod non aliter sumus prædestinati ad salvationem & glorificationem, atque sumus prædestinati ad justificationem, secundum illud *Axioma Aug. conf. Art. vi.* desumptū ex divo Ambrosio : *Hoc constitutum est à Deo, ut qui Credit in Christum, salvus sit, sine opere, solâ Fide, gratis accipiens remissionem peccatorum.*

§. 18. Sequitur Argumentum alterū: II. *Quicunq; non vult ullos perire; sed omnes reverti ad pœnitentiam; non est putandus vel dicendus esse causa hujus mali, quod multi, prob. dolor! condementur. Et pereant in æternum. Atqui Deus tèr Opt. maximus non vult ullos perire; sed omnes ad pœnitentiam reverti. Ergo Et c.*

Majus propositio suâ propria lucē radiat.

Minor propositio extat à spiritu Dei dictata 1. Pet. 3:9. Non tardat Dominus promissio-

missionem, sicut quidam existimant: sed patiens est erga nos, dum non non vult ullos perire; sed omnes ad pœnitentiam reverti.

§. 19. *Excipiunt adversarij, cum suo Piscatore, Phrasī: Ergo Nos: notari solos credentes.*

Respondemus, sed etiam manifestos peccatores comprehendit, ut constat ex hujus capitinis v. 15. *Domini nostri Longanimitatem salutem arbitremini.* At patientia ista & Longanimitas Dei referenda est ad manifestos peccatores; nisi contra morem & phrasin scripturarē, Rom. 2: 4. Deum credentes ad pœnitentiam invitare dicas. Ast non credentes, verū infideles invitantur ad pœnitentiam. Ergò in voculā *NOS*, si propriè velimus loqui, non tām credentes, sed potius soli prævaricatores intelligendi sunt. *B. Bezae instantia in Colloq. Mompelgard.* pag. 231: hæc est: quod Divus Apostolus Petrus seipsum cum alijs includit.

§. 20. *Respondemus*: Divo Apostolo Paulo quoque id frequentissimum est,

seipsum ijsdē cum gentibus, criminibus
insimulare, imò Gentibus adjungere,
ut hoc prudenti consilio & sui submis-
sione, & confidentius gentes increpare
& fructuosius refellere possit: cum ta-
men reverà ab illis criminibus alienis-
simus esset, nec oriundus ex Gentibus,
sed ex Jehudæis exque tribu Benjamin.
Quòd meritò concionatores imitari de-
berent, qui sæpè auditores suos allo-
qvuntur in singulari & personâ secun-
dâ: *Tu, Tu, Tu!* &c. excludentes se-
ipsos superbè.

§. 21. *Adhac*, quia *D. Petrus Apostolus*
& omnes credentes, tales quoque olim
extiterunt ante scilicet conversionem;
regenerati etiam Antiquum Adamū se-
cum circumferunt, &c. Ideoq; talium
consideratione infirmitatū, possunt in
hunc numerum καὶ πὶ & aliquo modo
referri. Ideoque etiam respondemus
per retorsionem hunc in modum.

§. 22. *Quoscunque Deus Optimus vult*
recipere ad pœnitentiam; eorū neminem vult
perire, 2. Pet. 3: 9. Atqui non solos Cre-
den-

dentes (*justus enim cadit septies*, Prov. 24.) Sed reprobos etiam ac damnandos vult ad pœnitentiam recipere. Ergo, non solos Credentes, sed Reprobos etiam ac damnandos vult non perire. Assumptū extat probatum, Rom. 2: 4. *An ignoras, quod bonitas Dei te ad pœnitentiam invitat; Sed juxta duritatem tuam & cor impœnitens, coacervas tibi iram in diem iræ?*

Sequitur Tertium Argumentum.

§. 23. 222. *Quicunque non constituit nos ad iram, sed ad acquisitionem salutis; ille non est causa mali damnationis: Atqui Deus Optimus non constituit nos ad iram; sed ad acquisitionem salutis. Ergo,*

Major iterum radiat oppositione inter iram Dei & salutem nostram, quod illâ beneficio universalis Christi meriti remotâ, hæc per Christi resurrectionem constituta est, Rom. 4: 25.

Minor extat i. Thel. 5: 9. Deus non constituit nos ad iram; sed ad salutis acquisitionem. Obijcit Piscator: Falso allegatum

tum esse à nobis testimonium hoc : quia tantum loquatur de credentibus.

§. 24. *Respondemus*: a. quos intelligit Paulus per vocem *nos*, statim indicat, in versu immediate seq. 10. videlicet pro quibus *mortuus est Christus*. Atqui Christus est mortuus pro omnibus, hoc est, pro totius generis humani & non tantum pro Electorum, sed & pro Reproborum, damnatorum & pereuntium omnium omnibus peccatis, quod bisce firmamentis stabilimus :

i. *Quia S. Scriptura utitur particulis universalibus* loquens de passione, sanguine & morte Domini nostri Iesu Christi utpore Joh. 1:29. *Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi* c. 3:16. *Sic Deus dilexit mundum, ut daret*: (sc. pro toto mundo, qui ibidem distinguitur in credentes, & infideles) *unigenitum filium suum, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam*.

i. Joh. 2: 2. *Christus est propitiatio non tantum pro nostris; sed et pro peccatis totius mundi*.

Joh.

Joh. 12: 47. Non veni judicare Mundi, sed salvare conf. c. 3: 17.

Ez. 53: 6. Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit, ac posuit Deus in eo iniquitatem omnium nostrum.

Rom. 5: 18. 19. Sicut per unius delictum in omnes homines condemnatio; sic & per unius justitiam in omnes homines justificatio vita, &c.

I. Cor. 15: 22. Sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Christo omnes vivificantur.

2. Cor. 5: 4. ὑπέρ πάντων απέδεικεν, Pro omnibus mortuus est Christus.

Heb. 2: 9. ὑπέρ παντὸς γένουται Γαβάτης Iesus, gratia Dei, pro OMNIBUS gustauit mortem.

I. Tim. 2: 6. Iesus Christus dedit preium Redemptionis, Semetipsum pro OMNIBUS.

II. Et ne adversarij nostri, more suo, has universales enunciationes de Solis Electis criminentur intelligendas esse; demonstrandum porro erit, quod Christus etiam pro illis mortuus sit & sanguinem suum fuderit, quos scriptura S. expressè reprobos dicit. E. g. Rom. 14: 16. μὴ τῷ βρωματὶ σὺ ἐκεῖνον ὀπόλυε, ὑπέρ ὅ-

χειρὸς ἀπέθανε: Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. Ubi Paulus præsupponit hominem, qui offendiculo perturbatus desciscit à Christo, posse in æternum perire: nihilominus tamen pro eodem pereunte, Christum mortuum esse affirmat.

I. Cor. 8: II. *Kαὶ ἀπολεῖται ὁ ἀδενῶν
ἀδελφός εἰπὼν τῇ σῇ γνώσει, διὸ οὐ χειρὸς ἀπέθανεν: Et peribit in tuā scientia Frater, propter quem Christus mortuus est.*

2. Pet. 2:1. *Τόν δὲ γοργίουντα ἀνήγειρε σπότη
ἀρνύμενοι, ἐπάγοντες εἰωνοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν.
Negant eum qui emerat eos Dominum, inducentes sibi repentinam perditionem.*

III. Tandem vel sic evincitur Christum pro Reprobis etiam mortuum esse; quia hi ad tempus in gratia stantes, iterum gratiâ Dei excidunt. Nam si excidunt gratiâ, infallibiliter ipsos in gratiâ eadem fuisse sequitur. Quod si in gratiâ fuerunt, ut liquet, certè aliter non quam per Christum in gratiâ fuerunt deque merito ejus participarunt.

ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

Sequitur

Ad Juvenem Peregrinum;
DN. JONAM M. NICANDRUM,
De arduo Themat^e Theologico con-
tra Calvinianos disceptantem, Amicum
& Patriotam honoran-
dum,

αρεσφώνησις.

Quos habuit reprobi Calvini secta gre-
gales,
Conatu vafro nomina secta trahunt.
Pergunt decalvare Deum, bonitate perenni
Privantes, ut queis est quoque *Causa Mali*.
At dum, NICANDER, tantis conatibus
obstas,
Impiger evolvens dogmata sancta Dei;
Implebis pariter tua nomina, denique vinces,
Atque ita NICANDER nomine reque
clues.
Apprecor, ingenti studiorum laude beere,
Usibus ut patriæ fructificare queas!
Sic fiet, terris magno potiaris honore,
Angelico in cælis affideasque choro!

L. Mg₃.

PETRUS LAURBECCHIUS,
Poëtis Prof. Ord.
S. b. t. Acad. Rector.

Ad

Politiſſimum ingenio virtuteq; Juvenem,
Dn. JONAM NICANDRUM
Smolandum, amicum dilectum.

Dum puer egreditur matris de corpore
plorant,

Cum moritur, Thraces gaudiam ille colunt.
Cur genitos plorant, cur gaudent morte per-
emptis?

Illos vita malis donat, & hos adimit.
Cernimus id verū nostra prob tempore māror!
Dum videoas hodie ceneuplicata mala:
Horum, si fuerint pēna, Deus autor habendus;
Dixeris ast culpam, non Deus ipse sit is!

L. Mq;
P R A E S E S.

Ad Praeſtantissimum ingenuarum artium
ac virtutum Cultorem,,
Dn. JONAM NICANDRUM Smol.
Amicum & ὄμοχώειον dilectum:

Strenueſ exuvias deleto ex hoste reportat
Miles inexhaustas; hic quoq; victor ovat!
Omine jam fausto! vincis mi docte NICANDER
Hæretici turmas, deſtruis atq; ſtrophas!
Argutæ nomen ſtudeant ſervare camœnæ,
Dūmodò ſic properes, victor ut eſſe queas!

Αὐτοσχεδιασμέν@
ELIAS Zil-Landz/
Med. Doct. & Prof.

JUVENI
Morum elegantia & doctrinalaude
conspicuo,

DN. JONÆ NICANDRO,
Sympatriotæ honoratissimo & amico optimo
de Causa Mali egregiè differenti.

Multum difficili quisquam certamine
promitus
Miles non trepidat, vulnera nec metuit.
Hoste quo superet cataphractus dedit in armis;
Sternet ut athletas, saepe sub ense jacet.
Impiger hinc frater, vincendi ductus amore,
Si quæ victor eris, prælia nulla fugis.
Pressus es ante, sulit nam mors truculenta pa-
rentem;

Omnia sed superat nobile id ingenium,
Quod natura dedit præcellens atque peram-
plum:

Hoc decorat virtus nobilitatis amans.
Ergo, crede mihi, victor NICANDER,
abibis!

Quod vovet ac optat non sine mente manus!

Sic merito gratulari
voluit

MAGNUS FIORINUS,
Alumn. Reg.

Σπεδαιούτω καὶ Φιλομαθεστώ Νεανίσκω
τῶχυειώ ΙΩΝᾹ ΝΙΚΑΝΔΡΩ,

Ωσπερ ἡ μελίσσα ἡ περιπάτησσα τῆς οὐλας
ένδαλεις καὶ καλιχόργες, ὅπου τὸ αἴγι τὸ
κεχαρισμένα ἐνεργειαν δύνηται περι τὸ μελί^{τη}
τροψιοῦ ωδησχενάζειν κομψούν εὔκινιάζειν.
Τῶα καὶ ὁ τοῖς λόγοις περικαρπερῶν σὺ τῇ
σφίᾳ καὶ ταῖς τῶν συγγενεφέων ἐλλογίμων
καὶ ἐνδοκίμων γραφαῖς ηδέα καὶ κεχαρι-
μένα περι τὴν παιδείαν πλεῦν πάντων ασφα-
λέσσειν, δρέπειν ἀναγκαῖον ἔχει. Τὸν ἀφε-
λιμῶν καὶ σὺ ἀδελφὲ ὁμογάσειε ΙΩΝᾹ
ΝΙΚΑΝΔΡΕ οὐσεβῶς καὶ ακεβῶς πε-
ρι φιλμῶν πιθεῖς, νενόηκάς σε μάτην πολλὰ
μανθάνειν ἔαν μὴ ἀυτὰ τῷ βίῳ αρμόζησο.
Τάχα καὶ περιγμάτες κάρεν τούτη τῇ συξι-
τήσει ἀθέτα τὰ γεάμιματα καλῶς σε διατεί-
ψαντα δηλοῖς. Ταύτης γνωκοποίης οὐ
εἰκότως συγχάιρω, καὶ ίκετένω τὸν θεόν σε
κυβερνῆσαι τὸν λοιπὸν κρόνον, ἵνα ὡσπέρ
ἐυσχημόνως ἥρξω, τῶας διατελήσους, εἰς τὴν
τῆς ἀκαλησίας ἀφέλειαν, τῆς πατερίδος
καὶ αδελφῶν ἡμὴν ἐπι καὶ τῆς μητρὸς ωδη-
μυθίαν.

Πολλοῖς ἐμπεποδισμένος Φιλαδέλφιας
ένεκα κατέλιπον.

MAGNUS M. NICANDER.